

بررسی تأثیر توجه به معیار های اسلامی همسرگزینی بر کاهش طلاق

استاد راهنما: سرکار خانم عابدی^۱

نویسندگان:

سمیه موحدی نژاد^۲

منظر حاجی بابایی

رقیه شهاب لواسانی

سوده چپرچو

پاییز ۱۴۰۲

^۱. استاد راهنما

^۲. طلبه سطح ۲

چکیده:

هدف از انجام این مقاله شناخت تأثیر توجه به معیار های اسلامی همسرگزینی بر کاهش طلاق است که اطلاعات آن با استفاده از منابع کتابخانه ای جمع آوری و به روش توصیفی و تحلیلی پردازش شده است. توجه به معیار های اسلامی در همسرگزینی می تواند راهی مؤثر برای پیشگیری از طلاق باشد. معیار ایمان و تدین و توجه به کفویت ایمانی مهم ترین و اصلی ترین شرط موفقیت در ازدواج است که تبع آن فرد با ایمان پایبند به ارزش های اخلاقی در زندگی زناشویی خواهد بود.

تأثیر اصالت خانوادگی و توجه به سلامت جسمی و روانی نیز علاوه بر اینکه یکی از مؤلفه های ازدواج موفق و کاهش طلاق است ، معیار هایی هستند که می توانند تحمل تلخ کامی های زندگی را آسان تر نموده و سبب استحکام بنیان خانواده خواهد شد.

کلید واژه : معیار های اسلامی همسرگزینی ، کاهش طلاق ، کفویت ، ایمان و تدین ، ازدواج ، خانواده

مقدمه:

با اطمینان می توان گفت هر نوع شیوه و سبک همسرگزینی در طلاق تأثیر دارد. و این میزان تأثیر در همسرگزینی به شیوه اسلامی یا به سبک مدرن با یکدیگر متفاوت هستند. و طبق آمار میانگین طلاق با سبک همسرگزینی مدرن بیشتر است

مسئله اصلی این پژوهش آن است که معیارهای اسلامی گزینش همسر در هنگام ازدواج به چه شیوه ای سبب کاهش طلاق در ازدواج هایی به سبک سنتی گردیده است. آموزش های مهارت زندگی و سواد اجتماعی یکی از مهم ترین روش های پیشگیری و کاهش طلاق به شمار می رود در این زمینه آموزه های دینی که سادات انسان را تضمین می کند تأثیر بسزایی در کاهش طلاق و انسجام خانواده دارد ازدواج های پایداری که به سبک سنتی و شیوه اسلامی در گذشته صورت گرفته است مؤید این مطلب می باشد.

در این زمینه تحقیقاتی هم گردیده است که از جمله می توان به موارد زیر اشاره کرد :

مثلاً مقاله « بررسی تأثیر الگو همسرگزین در طلاق قطعی»/ نوشته: نویسندگان « الهه شعبانی باقر ساروحانی و محمد مهدی لیبی» (در این مقاله محقق مراجعه کنندگان به دادگاه های حمایت خانواده شهر تهران را مورد مطالعه قرار داده است) و همچنین مقاله «طلاق و راهکارهای مدیریت کاهش آن از منظر فقهی و حقوقی» نوشته نویسندگان (موسی شهناش هیوند، رضایی فروزان).

هدف اصلی این پژوهش شناساندن تأثیر توجه به معیارهای اسلامی همسرگزینی در کاهش طلاق می باشد.

که با آشنایی با این قرائن تأثیر، افراد بیشتری با توجه به معیارهای اسلامی گرایش پیدا کنند.

مفهوم شناسی:

معیار: در لغت یعنی اندازه، مقیاس، ضابطه، ملاک. منظور از معیار همان سنجه و میزانی است که برای سنجش برابری مسائل مد نظر است. گاهی این سنجش میان دو شیء، مد نظر است و گاه برای انتخاب راه و زندگی.

همسرگزینی: در لغت مترادف با ازدواج است. ازدواج در عرف و شرع، پیوند زناشویی است که بر اساس آن برای مرد و زن نسبت به یکدیگر، تعهداتی اخلاقی و حقوقی پدید می آید. طبق روایات ازدواج بزرگ ترین نعمت پس از نعمت اسلام، نگه دارنده نصف یا دو سوم دین و سنت پیامبر اسلام (ص) است.

کفویت: مأخوذ از کفو عربی، هم شأنی، هم رتبگی و همچنین به معنی یکسانی، برابری و صلاحیت می باشد. کفایت در نکاح از جمله مسائلی است که در کتب فقهی شیعه و سنی همواره مطرح بوده است و این موضوع خود بیانگر اهمیت و ضرورت پرداختن به آن است. کفایت معانی و کاربرد های مختلفی در ابواب فقهی دارد که در این مقاله، برابری زوجین در اسلام و مسلمان بودن و نیز برابری زوجین در ایمان مد نظر است.

طلاق: واژه طلاق از ریشه عربی و به معنی گشودن گره و رها کردن است و در فقه اسلامی به زائل کردن قید ازدواج با لفظ مخصوص تعریف می شود.

مترادف طلاق: بیزاری، جدایی، متارکه، رهایی. در واقع طلاق رها شدن زن از قید نکاح است. طلاق مراتبی دارد که مقدم طلاق رسمی و قانونی، طلاق عاطفی است. آنچه در این مقاله مدنظر است عوامل مؤثر در شکل گیری هر دو نوع از طلاق است و گاه طلاق عاطفی دردناک تر و سخت تر از طلاق رسمی است زیرا گاه زوجین بنابر دلایلی از قبیل مشکلات مادی و فرزندان مجبور به ادامه زندگی هستند.

۱- تأثیر توجه معیار ایمان و دینداری بر کاهش طلاق

دینداری و ایمان به خدا از جمله معیار های است که در منبع اسلامی و ازدواج مورد توجه جدی قرار گرفته و رعایت آن شرط اساسی در همسر گزینی به شمار آمده است . بر این اساس مردان و زنان مؤمن از وصلت با افراد بی ایمان در صورت برخورداری از سایر معیار های همسر مطلوب نهی شده اند . بقره آیه ۲۲۱ « یا ایها الذین آمنو اذا جاءکم المؤمنات مهاجرات فامتحنوهن... » (آنکس که اخلاق و دینش مورد رضایت و پسند شما بود به او دختر بدهید چنانچه نبود از تحقق این ازدواج خودداری کنید که موجب فتنه و فساد در زمین زمین شده اید) (سوره ممتحنه آیه ۱۰ و سوره تحریم آیه ۵)

از دیدگاه اسلام ایمان و اعتقادات دینی مهم ترین عامل در همسر گزینی است. زیرا ازدواج یکی از مهم ترین مراحل زندگی انسان است زیرا آدمی وارد رابطه ای می شود که داشتن مسئولیت و تعهد در برابر همسر و فرزندان از لوازم آن است ، رابطه ای که اگر همراه با یک انتخاب مناسب باشد لذت بخش و رو به رشد و اگر با انتخاب نادرست همراه باشد زجر آور و مانع رشد و شکوفایی استعداد های انسان می شود که نمونه هایی از اهمیت دادن و اولویت دهی به معیار دینداری را می توان در ازدواج اهل بیت (ع) مشاهده کرد:

امام صادق (ع) با حضرت محیده مصفاة که از اشراف عجم بود ازدواج کرد . (طبرسی ، ۱۳۹۰ ، ص ۳۱۳)
یا امام کاظم (ع) با حضرت تکتیم که کنیزی از اهالی دور ترین نقطه غرب بود . (مفید، ۱۴۱۳ ق، ج ۲۵۴)
و امام حسن عسگری (ع) با حضرت نرجس (س) (مجلسی ۱۴۰۳ ق ج ۵۱ ص ۹) که رومی بوده اند دلیل روایی چنین پیوند هایی است.

منظور از اعتقاد به ۳ اصل توحید و نبوت ، معاد است که ایمان مقتضی عمل صالح است^۳ و ما را در انجام آن شوق می دهد و در واقع ایمان مانند سرچشمه ای از قلب به سوی سایر اعضاء بدن جریان پیدا می کند و به صورت

^۳ . طباطبایی، سید محمد حسین ، المیزان ، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی ، ج ۱۱، ص ۴۸۴

و اجتماعی سرافراز بیرون آمدند. (أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ إِذْنِ رَبِّهَا يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) (سوره مبارکه ابراهیم، آیه ۲۴ ، مگر ندیدی که خداوند چگونه مثل می‌زند کلمه پاک همچون درخت پاک است که اصلش ثابت و شاخ و برگش رو به آسمان پیوسته به اذن پروردگارش برکت و میوه خود را به بار می‌آورند و خداوند این مثل‌ها را برای مردم می‌آورد شاید اندرز گیرند).

برای شناخت اصالت خانوادگی می‌توان از معیارهای زیر کمک گرفت :

۱- حلال زادگی

یکی از معیارهای اصالت خانوادگی حلال زادگی از دیدگاه اسلام فردی حلال زاده است، که پدر و مادرش مشخص باشد و مطابق با دین اسلام ازدواج کرده و صاحب فرزند شده باشد.

۲- افکار و اعتقادات صحیح

افکار باورها علاوه بر اعتقادات و باورهای دینی و مذهبی، جنبه های دیگری نیز دارند و مسئله مهم در زندگی مشترک تناسب و شباهت دو خانواده در اعتقادات و باورها است.

۳- صلاحیت اخلاقی و روانی

آنچه در اصالت خانواده مهم است، صلاحیت اخلاقی و روانی خانواده همسر می باشد عدم توافق اخلاقی دو طرف محکم ترین ضربه را به پیکر خانواده می زند.

۴- عزت نفس خانوادگی

از عقاید فرد در مورد خودش به عنوان عضوی از خانواده سرچشمه می گیرد و احساس می کند که عضوی با ارزش از خانواده است و در خانواده خود عزیز و با کرامت است.

۵- تقوا و پارسایی

هر خانواده‌ای که در رعایت تقوای الهی پیشتازتر باشد از لحاظ الگویی برتر شمرده می‌شود در خانواده برتر زن و شوهر متقی و خداترس هستند. حد و مرز الهی را مراعات می‌کنند اسلام در تشکیل خانواده به این ویژگی تاکید موردی را شایسته همسری می‌داند که در خانواده پارسا و با تقوا رشد کرده باشد.

در انتخاب شریک زندگی خود دقت کنیم و با کسی ازدواج کنیم که با ما جهان‌بینی مشترکی داشته باشد، خواه این جهان‌بینی مادی باشد یا معنوی وقتی جهان‌بینی مثل هم باشد اشتراکات خواه یا ناخواه نزدیک می‌شود و حتی اگر در امور زندگی دچار مشکلات و اختلافات شوند جهان‌بینی مشترک حل مسئله می‌کند، اصالت خانوادگی جلوی بسیاری از مشکلات را گرفته و مانع از فروپاشی بنیان خانواده خواهد شد. نگاه آماری به ازدواج فصل بهار و تابستان از سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که در ۶ ماه نخست سال ۱۴۰۱ در کل کشور ۲۲۵ هزار و ۶۸ ازدواج و ۹۴ هزار و ۲۲۸ طلاق ثبت رسیده است که در هر دو مورد تهران صد است.

۵- جایگاه اسلامی معیار خصوصیات سلامت جسمانی و روانی در انتخاب همسر

توجه به سلامت جسمانی و روانی فرد در انتخاب همسر یکی دیگر از معیار های اسلامی همسرگزینی است که بر تداوم یابی ثباتی زندگی زناشویی تاثیر مستقیم دارد هر فردی باید در همسرگزینی کسی را انتخاب کند که از نظر سلامت جسمانی و روانی در سطح یکسانی با او قرار داشته باشد.

سلامت جسم، بی‌تردید یکی از نعمت‌های بزرگ الهی است و در همسر کمال محسوب می‌شود همسر سالم هم زیباتر است هم بهتر می‌تواند امور زندگی را اداره کند بیماری‌های روانی روی هر زوجی تاثیر متفاوتی خواهد داشت.

در بین اختلالات روانی ازدواج‌هایی که در آن یکی از همسران دارای اختلال شخصیت نمایشی است بالاترین مراتب طلاق را ثبت شده است مردی که این بیماری را دارد معمولا نیاز شدید به دریافت توجه دارد نتایج مشابهی را می‌توان در مورد افراد مبتلا به اختلال شخصیت پارانوئید مشاهده کرد شک و تردید فرد پارانوئید و زندانی که

برای همسرش می‌سازد ریسک طلاق را بالا می‌برد.^۹ افسردگی اساسی از دیگر مشکلات روانی است که با ریسک طلاق همراه است افراد مبتلا به افسردگی شدید تمایل دارند از نزدیکان خود کناره‌گیری کنند. همچنین دچار انفجارهای ناگهانی و غیرقابل پیش‌بینی خشم می‌شوند از سوی دیگر فرد سالم مجبور است از همسر و دیگر اعضای خانواده خود مراقبت کند و این فشار مضاعفی به او وارد می‌کند. اختلالات دو قطبی نیز دیگر مشکلی است که تاثیر عمقی بر رابطه زوج دارد با در نظر گرفتن فاز افسردگی این اختلالات حدودی شبیه به افسردگی اساسی است.^{۱۰}

سوء مصرف مواد نیز در طبقه‌بندی اختلالات روانی قرار می‌گیرد بیشترین ماده‌ای که منجر به مشکلات بین زوج می‌شود و شکایات دریافتی از آن ثبت شده مربوط به مصرف الکل است، وابستگی به الکل می‌تواند منجر به مشکلات مالی شود و خطر خشونت خانگی در ازدواج را به همراه داشته باشد. درباره این اختلال اخیر آموزه‌های دینی نیز به معیارهایی که سلامت همسر را در بر دارد توجه نموده است به طوری که امام صادق (علیه السلام) فرموده‌اند: هر کس دخترش را با مشروب خوار تزویج کند، خویشاوندی خود را با او قطع کرده است.^{۱۱}

در زمینه اهمیت سلامت جسمی همسر و توجه به آن در همسرگزینی و ازدواج می‌توان به این مورد نیز اشاره نمود که :

امام علی (ع) فرموده اند : بهترین زنان ، زن بچه را و هم مهربان و با عطفوت باشد.^{۱۲ ۳}

^۹ Simiaroom.com

^{۱۰} همان

^{۱۱} من لایحضر الفقیه (۵۸/۴/م/۵۰۹۱)

^{۱۲} مواعد عدیه ، ص ۲۲

نتیجه گیری:

انسان در سراسر زندگی با انتخاب هایی رو به رو می شود که بایست ملاک ها و معیارهایی برای گزینش صحیح در دست داشته باشد. یکی از موضوعات مسائل مهم ازدواج است که نیازمند دقت و توجه بیشتری است زیرا سعادت دنیوی و اخروی انسان را تحت الشعاع قرار می دهد. قرآن کریم و روایات معصومان (ع) ملاک های مهمی را برای این مسئله بیان کرده است که در این نوشتار به آن می پردازیم.

مهمترین ملاک در همسرگزینة اسلامی ملاک ایمان و تدین است از دیدگاه اسلام توجه و مراعات این شرط اصلی ترین انتخاب و گزینش همسر است. زیرا افراد با ایمان امانت دار همسرشان هستند هر اندازه این ویژگی قوی تر باشد، رعایت حد و حدود شرعی کامل تر و پایبندی به اصول خانواده بیشتر خواهد بود. یکی دیگر از معیارهای همسرگزینی اسلامی توجه به مؤلفه کفویت است. هم کفوی در اسلام به معنای مثل و شبیه بودن نیست بلکه با توجه به روایات مهمترین مصداق و موضوع آن کفویت در ایمان است.

از جمله معیارهای مهم و کلیدی همسرگزینی، اخلاق است که اسلام به این مهم نگاه بنیادین و جامعی دارد. از آنجا که خانواده کانون عواطف و تربیت بوده و بهترین ابزار تحقق رسالت آن، اخلاق است. در آموزه های اسلامی توجه به توصیه های اخلاقی به بهتر شدن روابط و استحکام خانواده کمک کرده و مصلح آن خواهد بود. دین مجموعه ای از تعالیم و دستورات خداوند حکیم است. ضمن تأیید طلاق به عنوان مغبوض ترین حلال، توجه به اصالت خانواده را امر مهمی در پیشگیری از آن می شمارد. از مصادیق بارز اصالت خانوادگی می توان به حلال زادگی و عزّت نفس و پارسایی و اعتقادات صحیح اشاره کرد. توجه به سلامت جسمی و روانی در همسر گزینه معیار بسیار مهمی است. داشتن سلامت روان یکی از مهم ترین راهکارهای رسیدن به ازدواج موفق و پیشگیری از طلاق است، سلامت روان به عنوان مؤلفه ای از ویژگی های فردی، با موفقیت در ازدواج و تحکیم خانواده و پایبندی زن و شوهر به کانون گرم خانواده مرتبط است.

منابع:

- ۱-امیر خسروی «مرور مقدماتی آمار های طلاق ده ساله اخیر کشور» جمعیت ش ۳۵ و ۳۶، ص ۴۸
- ۲- طباطبایی، سید محمد حسین ، المیزان ، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی ، ج ۱۱، ص ۴۸۴
- ۳- کرد زنگنه « بررسی پویایی ازدواج و طلاق در ایران با تأکید بر سر شماری سال ۱۳۸۵»، ماهنامه مهندسی فرهنگی، ش ۲۱ و ۲۲، ص. ۲۲
- ۴- من لایحضر الفقیه (۵۸/۴/م/۵۰۹۱)
- ۵- مواعد عدیه ، ص ۲۲

۷-Allan and crow.Families House holds and society,p.z

۸-word and scone society for the Z^۱ century,p.